

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

מא.

עין משפט נר מצוה

ב א ב מ"י פ"ז מהל
עבודת כוכבים הלכה ו
קמ"ג לאין כ"ט ט"ש פ"ד
ס"י קמ"ג ט"ש פ"ד
ג ד ה מ"י ש"ס הלכה ז
ט"ש פ"ד ש"ס פ"ז:

רבינו הגנאל

ואמר רבא מחלוקת ר'
אמרי והכמיס באגדתי
השמי בפתח מדינה
דכרכים דרבנן סברי לגוי
עבדי ליה אבל בשל
כפרים דברי הכל אסורין
למפליחניהו עבדי ליה
וחכ"א אינו אסור אלא
מי שיש בידו מקל או
צפור או כדור מקל
כלי הוא ורודה העולם
כדור במקל. צפור שתופש
העולם כדור כחפישת
צפור. כדור נמי שהעולם
כדור כדור כדור
בידי אדם: תנא שהוסיפו
עליהן מי שבידו סייף
ועטרה וטבעת והנא דידן
סבר סייף כמו לסטים
בעלמא ולבסוף ראו
שאין כוונת עשייתם אלא
שהורג העולם כדור בסייף
שלו והעטרה היא עטרת
מלכות. טבעת מעיקרא
סבור אישתימא פירוש
אישתימא אפטרופא
המבטא על האוצרות
וחותם נקרא אישתימא
ובסוף ראו כי כוונתם
כי חותם על כל אדם
מי למות מי לחיים תנא
אפילו צדור אפי' קיסם:
בעי רב אשי תופש
בידו צואה מאי ועלתה
בתיקו: **המוצא** שברי
צלמים הרי אלו מותרין
אמר שמואל ואפילו שברי
עבודת מותרין.
מצא תבנית יד או
תבנית רגל הרי אלו
אסורין מפני שכווצא

וצהי ינחא דנקט הכא באגדתי של מלכים ולא קאמר באגדתי
סתם וכן משמע צירושלמי דשל מלכים ועבדין יותר דקאמר התם
אם דבר צרי שהוא של מלכים ד"ה אסור אם דבר צרי שהוא של
שולטנות ד"ה מותר אלא אף קיימין צתם ר"מ סבר סתמן של
מלכים וכו"ל סתמן של שולטנות

ולפ"ת קשה קצת דכי קאמר לקמן
סתמא כ"מ ה"מ למימר סתמא אפילו
כרצנן שהרי לא המירו אלא אנדעתי:
אמר רבה מחלוקת בשל כפרים
ובו'. לפוס ריהטא משמע
דמוקי פלוגמיהו ד"מ ורצנן בגזרת
שאר מקומות אטו אותו מקום והכי
פירושו מחלוקת בשל כפרים שהן
נעבדין במקומו דגורין בכל הכפרים
אטו אותו מקום דאף על גב דשאר
מקומות לא פלחי להו אלא לגוי עבדי
להו אסירי ורצנן לא גזרי שאר מקומות
דכפרים אצל בשל כרכים דברי הכל
מוותרים בכל הכרכים דכווליהו
עבדי להו אלא לגוי זעלמא ולא
גזרינן כרכים אטו כפרים אצל ק"ק
הלשון דפרין ושל כפרים מי איכא
למ"ד לגוי עבדי להו ולא פרינן כפרים
ודאי דבין לר"מ בין לר"מ עבדי
של שאר מקומות עבדי להו לגוי ולא
אסר צהו ר"מ אלא משום דגזר אטו
של שאר מקומות ועוד קשה הה
דקאמר אצל של כרכים ד"ה לגוי
עבדי להו משמע תשל מודו תרוייהו
לגוי עבדי להו הא בשל כפרים פליגי
אי עבדי לגוי אי למפלחניהו ולימיה
דכולהו מודו דבמקומו של ר"מ עבדי
להו למפלחניהו והכי ה"ל למימר
מחלוקת בשל כפרים ר"מ גזר שאר
מקומות אטו אותו מקום ורצנן סברי
לא גזרינן אצל בשל כרכים ודאי לגוי

מי איכא למ"ד וכו'. מי שרו רצנן הא ודאי דכפרים למפלחניהו
עבדי להו דבני כפר לא עבדי לגוי: **סתם כל העולם כולו.**
לשון גנאי נקיט כלומר שרודה על
לי עטרה: **י' אישתימא.** שליח
מתנ"י הרי אלו מותרין. טעמא
מפרש בגמ' ע"כ דכי הווי שלימים ספק
(א) לא עבדו ואת"ל עבדו אימור
צטלוס לך שיצרוס הוי ספק ספיקא
ולקולא: **סיפא אצל נעבד.** תבנית
יד לצדה הן עובדין: **גב' אמר**
שמואל אפילו שברי עבודה כוכבים.
לא תימא שברי ללמים דוקא משום
דשמא לא עבדו מעולם אפי' כשהיו
שלימים (ב) דאפי' שברי עבודה כוכבים
שראינוס עבדוהו כשהיתה שלימה
מוותרין דכיון דנשברה שוב אין עובדין
אותה: **משום דקבעי למימי סיפא**
נו'. דאי תנא עבודה כוכבים הוה
אמינא דוקא (ג) עבודה כוכבים דמנא
תבנית יד או תבנית רגל דלמורה אצל
ללמים אפי' תבנית יד שרי להכי תנא
גרישא ללמים למימר דאע"ג דשמא
לא עבדו אפי' לא נשבר משום
כיון תבנית יד תיישינן וכשעומדין
על ציסן דמוקים ליה לקמן ע"כ:
על

אמר רבה מחלוקת בשל כפרים אבל בשל
כרכים ד"ה מותרין מ"ט לגוי עבדי להו
ודכפרים מי איכא למ"ד לגוי קעבדי להו
דכפרים ודאי למיפלחניהו עבדי להו אלא אי
אתמר הכי אתמר אמר רבה מחלוקת בשל
כרכים "אבל בשל כפרים ד"ה אסורים:
וחכ"א אינן אסורין וכו': מקל שרודה את
עצמו תחת כל העולם כולו במקל: צפור
שתופש את עצמו תחת כל העולם כולו
בצפור: כדור שתופש את עצמו תחת כל
העולם כולו ככדור תנא (ד) הוסיפו עליהן
סייף עטרה ומטבת סייף מעיקרא סבור
לסטים בעלמא ולבסוף סבור שהורג את
עצמו תחת כל העולם כולו עטרה מעיקרא
סבור גדיל כלילי בעלמא ולבסוף סבור
בעטרה למלך (ה) טבעת מעיקרא סבור
בעלמא ולבסוף סבור שחותם את עצמו
תחת כל העולם כולו למיתה: רבן שמעון
בן גמליאל בו': תנא אפילו צדור אפי' קיסם
על

בעי רב אשי תפשי בידו צואה מהו מי אמרינן כ"ע זילו באפיה כי צואה א"ד
הוא מיהו דזיל באפי כ"ע כצואה תיקו: **מתנ"י** המוצא ישרי צלמים הרי
אלו מותרין ימצא תבנית יד או תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכווצא בהן
נעבד: **גב' אמר שמואל האפי'** שברי עבודת כוכבים והאנן תנן שברי צלמים
ה"ה דאפי' שברי עבודת כוכבים והא דקתני שברי צלמים משום דקבעי למייתא
סיפא מצא תבנית יד תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכווצא בהן נעבד תנן
מצא תבנית יד תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכווצא בו נעבד אמאי
והא

עבדי להו פירושו מותרין בכל מקום וזכרכים אפילו במקומו של ר"מ אסר להו בכל מקום
למפלחניהו עבדי להו (ו) ורצנן שרו בכל מקום דסברי לגוי עבדי להו אצל בשל כרכים ד"ה לגוי זעלמא עבדי להו מותרין אסר להו ככל כפרים
מי איכא למ"ד לגוי עבדי להו כלומר היאך תעלה על דעתך להעמיד מחלוקתם בשל כפרים ויחלקו רצנן על רבי מאיר לומר דשכפרים
לגוי עבדי להו הא ודאי למפלחניהו עבדי להו אלא אי אתמר הכי אתמר מחלוקת בשל כרכים דהנהו עבדי לגוי אלא ר"מ אסר בכל הכרכים
(ה) דגזר רוצא דשאר מקומות שאין נעבדין כלל אטו מקומות דנעבדין אף בכרכים פעם אחת בשנה ורצנן לא גזרי רוצא אטו מיעוטא
אצל בשל כפרים ד"ה אסורין דכולהו כפרים למפלחניהו עבדו: **בבב"ר**. שהעולם עגול כדאימא צירושלמי שאלכסדרוס מוקדון עלה
למעלה עד שראה כל העולם כדכדור ואת הים כקערה פ"י י' אוקינוס שמקיף את כל העולם: **אמר שמואל ואפי"ו שברי עבודה כוכבים**
מוותרין. נראה לר"י כי שמואל שסובר שברי עבודה כוכבים מותרין (ז) אית ליה נמי עבודה כוכבים שנשתברה מאיליה מותרת כרצנ"ל
ורצנ"ל דקאמר עבודה כוכבים שנשתברה מאיליה מותרת אית ליה נמי דמנא שברי עבודה כוכבים מותרין ותרוייהו חד טעמא אית להו
וכן משמע בסמוך דרבי יוחנן מוסיף לרצנ"ל דהמנא שברי עבודה כוכבים מותרין משמע הא שברי עבודה כוכבים אסורין ומוסר
מיניה דעבודה כוכבים שנשתברה מאיליה אסורה ורצנ"ל אית ליה דשברי עבודה כוכבים מותרים משום דסבר עבודה כוכבים שנשתברה (ח)
מותרת וה"פ דמילתיה דשמואל ואפי' שברי עבודה כוכבים כלומר לאו דוקא שברי ללמים שרי משום ספק ספיקא דאימור לא עבדו ואת"ל
עבדו אימור צטלוס אלא אף שברי עבודה כוכבים דודאי עבדו מותרין דכיון דאי ידעי צודאי שנשתברה מאיליה מותרת א"כ סתם שברים
מוותרין דרוב שצירומיה הווי ציטול דטפי שפח שצירת עובד כוכבים או שנשתברה מאיליה משצירה ישראל דודאי אמרי אילו שיצרה
ישראל לא היה מניחה שם אלא היה מצברה לגמרי מן העולם ופרין ליה תלמודא והאנן שברי ללמים תנן דמשמע דוקא (י) ללמים דאיכא
ספק ספיקא אצל לא שברי עבודה כוכבים דאי ס"ד שברי עבודה כוכבים נמי מותרין היה לו לשנות שברי עבודה כוכבים דהווי חידוש
טפי אלא ודאי מדשציקניהו לשברי עבודה כוכבים ונקט שברי ללמים דוקא קמי שברי עבודה כוכבים אסורים משום דודאי עבדו ומי
יימר דצטלוו ומסיק ה"ה דאף שברי עבודה כוכבים מותרין ואין לחלק בצד שברי והא דקתני שברי ללמים משום דקבעי למימי סיפא
מנא תבנית יד או רגל של ללמים אסורין והיטב יש לידע שברים של ללמים מלמא נקטי מידי צדיהו ואסורין לר"מ משום שאינם שברים גמורים
דלמדי לה שמואל בעומדין על ציסן ואם נקט שברי עבודה כוכבים גרישא הוה אמינא דוקא תבנית יד ורגל דעבודה כוכבים אסורין
מפני ששהיתה שלימה היתה נעצת תדיר והרבה הן שהיו משתחווים ליד או לרגל צפני עמנן כשהיו מחזירים הלכך גם כשנפרד לא
נתצטל מאחר שהוא (יא) דבר שלם שעומד ללם על ציסן אצל ללמים שאינן נעבדין אפי' לר"מ אלא פעם אחת בשנה ואיכא למימר שהיד
והרגל שלה היו נעבדין לצדס אף במחוצר כלל אם כן כשנפרדו נתצטלו לגמרי ומשום הכי נקט שברי ללמים ואת"ל מ"מ היה לו להשמיענו היתר
שברי עבודה כוכבים דכה דהיתירא עדיף וי"ל דאין ודאי כח דאיסורא תבנית יד ורגל דללמים עדיף כי טעם גדול היה לנו להמיר
דכפרים דמחויקין להו למצוטלין הואיל ואלו שצדיקין לא היו נעבדין מעולם וזמא שלא (יב) שנאה כלל במשנתנו היתר שברי עבודה כוכבים
לא הפסדנו כלום כי יש ללמדו ממשנתנו שאין לחלק כמו שפירש הטעם בדברי שמואל: **ה"ה דאפי' שברי עבודה כוכבים** וכו'. הא דלא
משני הכא כמו שתיך בסמוך על תיובתא דרבי יוחנן דמשני רצנ"ל משום דאית למידק הא ללמים עמנן אסורין וסתמא כ"מ לאותו תירוך
לא שייך כאן על מה שהקשינו לשמואל דשמואל אמתימין קאי ומוקי לה כ"מ ואומר דלר"מ אע"ג דחידוש הוא דשברים מותר לאו חידוש
הוא כ"כ בשברי ללמים (י) אלא ודאי דאף שברי עבודה כוכבים עמנא מותרים דאיכא נמי כוונה ספיקות דכפרים ומקשינן ליה כיון דאף
שברי עבודה כוכבים מותרים אמאי שציקניהו ונקט שברי ללמים דודאי אין לו להניח חידוש היתר שברים דאיידין בהן להשמיענו חידוש אסור
ללמים דלא איירינן מיניהו ומשום הכי קא משני דטוב לו להניח חידוש היתר עבודה כוכבים להשמיענו חידוש אסור דללמים גופייהו תבנית
יד ורגל דכפרים דממלא לשברים אצל צתה הכי מוקי לה כרצנן א"כ שברי ללמים לגופייהו לא אצטריך כלל כאשר אפשר לקמן:
והא

(א) [מוספתא רפ"ו],
(ב) [בס"א: ללכ"ב], (ג) גדיל
שם אומן כליני עטרה
מח"ס, (ד) בס"א נוסף
דבור: לכלל חילוף נמק',

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר שמואל
ובי' אית ליה נמי. עיין
לקמן דף מטו ע"ג מוס'
ד"ה לא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הרי וכו'
דכי הווי שלימים עבדו
עבדו ספק לא עבדו:
(ב) ד"ה אמר וכו' כשהיו
שלימים אלא אפילו שברי
והי' כשהיתה שלימה
שבריה מותרין: (ג) ד"ה
משום וכו' דוקא בעבודה
כוכבים הוא דמנא תבנית
וכי' אסורין וכו' אפי'
בשבר תבנית: (ד) תוס'
ד"ה אמר רבה וכו' ורצנן
שבו בכל מקום דלמא תבנית
וכי' אסורין וכו' אפי'
בשבר תבנית: (ה) תוס'
והשאר חסר: (ו) אלא
דגזר רוצא דשאר מקומות.
י"ב ויש להקשות דלמא
מוכח דגזר פליגי דלמא
לא פליגי אלא ודל"מ
בשן כרכים למפלחניהו
עבדי להו בכל מקום ורצנן
כולהו לגוי עבדי להו וי"ל
דא"כ קשה איכא מי איכא
למ"ד כולהו למפלחניהו
עבדי להו ודאי נמי לגוי
עבדי להו אלא כי אוקוננא
דכדור פליגי אפי' שפיר
דלכ"ע לגוי עבדי להו אלא
דבמקומו של ר"מ נעבדין
פעם אחת בשנה ויהשאר
חסר: (ז) ד"ה אמר
שמואל וכו' שנשתברה
מאיליה מותרת וה"פ:
(ח) בא"ד דמשמע דוקא
שברי ללמים: (ט) בא"ד
מאחר שהוא נראה דבר
שלם שעומד על בסיסו
כ"ל ותיבת ללם נמחק:
(י) בא"ד וזמא שלא
שבה כלל: (יא) ד"ה ה"ה
דלפלו וכו' כי"כ בשברי
ללמים דאף שברי עבודה
כוכבים עמנא מותרין כ"ל
ותיבת אלא ודאי נמחק: